

HONNAN HOVÁ?

Tóth Krisztina: *Hazaviszlek, jó?*

■ A borítón egy nő. Legalábbis annak tűnik. Fehér kiskosztümben, bordó magas sarkúban ül egy díványon. Lábaik szorosán összezárja, összekulcsolt kezét az ölében tartja, feszesen. Elegáns, decens nő, kissé merev testtartásban. És disznófeje van. Mellette a mondat: *Hazaviszlek, jó?* (Honnan hová?) Olyan ez, mint a csokimikulás, amelyikről kiderül, nyúlból van a feje. Aztán mégis múmia lesz belőle.

Akad még más bizarr történet is Tóth Krisztina új rövidpróza-kötetében, meg vannak egyszerű, hétköznapi történetek, amelyekről általában mégis az derül ki, hogy nem olyan egyszerűek, mint azt elsőre hittük. A történetek ott hevernek az aluljárókban, a metróban, a villamoson, a vonaton, a reptereken, a bérházlakásokban, a fodrásznál, a temetőben, a liftben (nem, nem is lift az, hanem páternoszter). Csak szem kell hozzájuk, amely észreveszi őket. Meg kéz, amely lejegyzí. A kettő között meg talán az emlékezet.

Szerencsére Tóth Krisztinának van szeme. És van nyelve, vannak jó mondatai (ez azért, valljuk be, nem kevés): „Megy át a villamos a derékig összefirkált városban.” (7.) Így kezdődik a kötet első tárcanovellája, amelyből az is kiderül, hogy Tóth Krisztinának szavai is vannak, még arra is, amire egyébként nincs szavunk. Mert van-e neve annak a tárgynak, amely két üveglapból áll, azok között pedig valami színes folyadékban homok csordogál lefelé? Most már van: homokakvárium. A homokakvárium történetének alapja rém egyszerű: arról mesél a narrátor, hogy az Oktogon villamosmegállójában három nagykabátos hajléktalant vesz észre, ahogyan ezt a bizonyos tárgyat bámulják, mintha tévét néznének. A

homok pergését figyelik, ki tudja, hányadszorra. A szöveg úgy van felépítve, hogy a kívülről, a nevenincs tárgyra való figyeléstől az önmegfigyeléshez lép vissza az elbeszélő, a kontextus viszont marad, pontosabban az *én* viszonylataira íródik rá: „Én is két világnagy, repedt üveglap között lépegetek, kavargok.” (8.) Innen pedig már csak egy ugrás van a homokakvárium világmetaforává alakításáig: „Egy homokakváriumban élünk, odafent egy szórakozott kéz időről időre megfordítja a képet, aztán ereszkedik a sok kis szemcse egyfelé. Összetapadnak, szétválnak, sodródhatnak erre-arra, pompás, izgalmas alakzatokat öltenek a szürke lében.” (uo.) A *Páternoszter* című szövegben is hasonló történik, amikor a páternoszter egy hirtelen csavarral a házassággal kerül párhuzamba: „A páternoszter manapság egyre ritkább, szinte eltűnni látszik. Ebben is hasonlít egyébként a házasságra, ahogy sok más vonatkozásban is. Sokan félnek tőle, nehéz belőle kiszállni, és noha világosan meg van mondva, hogy egyszerre csak két ember utazhat, mindig megpróbál belépni egy harmadik is. Ha az ember rosszul lép, maradandó sérüléseket szerezhet. Mindenki csak saját felelősségre használhatja, és mind azt hiszik, hogy ott fent, ha felérnek, majd megtalálják, amit keresnek. Hogy ők aztán tudják, merre hány emelet...” (144–145.)

A többértelmezhető, képeket, tárgyakat egy szövegen belül rekontextualizáló, ismétlődő, újraértelmeződő mondatokkal, motívumokkal felépülő szövegmechanizmus már a *Vonalkó*ban is nagyszerűen működött, s itt most továbbíródik ez a narratív technika. A kiindulópont mindig egy egyszerű mondat, helyzetkép vagy

tárgy, amely a szöveg konstruálódása közben nagyobb összefüggések megmutatására is alkalmas lesz.

Ha már a *Vonalkódnál* tartunk, a mostani prózakötet részint abban más az előbbihez képest, hogy az ott gyakran megidézett hetvenes-nyolcvanas évek világát itt felváltják a mai történetek, másfelől ott a tizenöt történet fejlődési regényként való olvasásának lehetőségét végig fenntartotta a kötet, a *Hazaviszlek, jó?* szövegei viszont jóval heterogénebbek, nyilván műfajukból adódóan is. Ezek némelyike is természetesen szorosabban összekapcsolódik a többivel, leginkább az elbeszélői hang által, de a szövegek ciklusba rendezésének elvei másak. Egyrészt műfaji szempontból kerülnek egy tömbbe szövegek (tárcanovella-ciklusok és publicisztikák váltogatják egymást öt cikluson keresztül), másrészt tematikus megfontolásokból. Az első ciklus tárcanovelláit az utazás motívuma és a különböző homeless figurák feltűnése kapcsolja össze – igazi mai, pesti történeteket olvasunk, ezt egy publicisztikákból álló tömb követi – *Háztartási parajelen-*

ségek címmel. A harmadik ciklus szövegeire leginkább az jellemző, hogy ellépnek a világ megtapasztalásának berögzült formáitól, kliséitől, és a kívülről való figyelmet emelik középpontba. „Mai szokásom úgy figyelni a nyelvet, mintha nem érteném” (140.) – olvassuk az egyik szövegben, de hasonlókat tematizál az a történet is, amelyben egy marslakó emberalakban a Föld-lakók viselkedését tanulmányozza. A következő blokk a publicisztikák tematikailag igen széttartó folytatása, aztán az utolsó ciklus ismét a novelláké, elidegenedés/eltévelyedés és hazatérés/otthon motívumával átszöve.

A *Vonalkód* óta egyértelmű, hogy Tóth Krisztinával novellistaként is számolnunk kell. A korábban kidolgozott markáns elbeszélői hang, többértelműsítő prózatechnika itt, a rövidebb, tárcajellegű szövegekben is működik. Meg a finom humor is, amely nem kérkedik, és soha nem lesz teliszájú, hangos röhögéssé. Olvassuk aluljárókban, metróban, villamoson, vonaton, reptereken, bérházlakásokban, fodrásznál, temetőben, liftben.

Zsigmond Adél

